

Задача 2. Правила

1. Будова речення: (Та) (О) V (S) (Та використовується для негативного питання.)
2. Будова дієслова:

- Додаток:

Основа починається на	С	V
1 ос. одн.	ka-	k-
2 ос. одн.	i-	dz-
3 ос. одн.	∅-	∅-

(С = приголосна, V = голосна)

- Вид:

{	-∅		«...зробив...»
{	-si		«...припинив робити...»
{	-he	якщо основа закінчується на -a	«...робив...»
{	-ahe	інакше	

- Підмет: 2 ос. одн. **-i**, 3 ос. одн. **-a**.
- Ввічливість: **-tce**
 - Використовується для звертання до повнолітніх протилежної статі.
 - Виняток для чоловіків: показник використовується при звертанні до зятів, тестів.
- Питання: $\begin{cases} \text{-na} & \text{позитивне питання} \\ \text{-ne} & \text{негативне питання} \end{cases}$

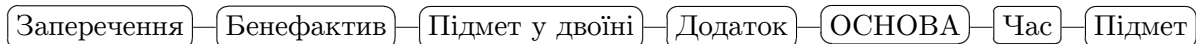
3. $e \rightarrow i / _a$ (тобто **e** змінюється на **i**, коли після нього йде **a**.)

Відповіді

1. *Мавпа-капуцин розповіла мені (щось).*
2. *Нічна мавпа зустрічала жінку?*
3. *Він/вона не припинив/-ла шукати чоловіка?*
4. Усі чоловіки, тобто Manoel, Hwāa, Fwerisi, Tɕūki i Fwaboro.
5. Усі жінки, тобто Lomaj, Marja, Isabeli i Marata.
6. Tɕūki, Fwaboro i Manoel.
7. **Etoe kuretiahiatɕena**
8. **Dɕesenetaatɕe kati**
9. **Katɕa ariahiatɕe**
10. **Ibiana**

Задача 3. Правила

1. Будова дієслова:

• Заперечення: **tee-**

• Бенефактив («для ...»):

	одн.	мн.
1 ос.	na-	niya-
2 ос.	ka-	kiya-
3 ос.	ya-	—

• Підмет у двоїні: **aa-**

• Додаток:

	одн.	мн.
1 ос.	na-	ne-
2 ос.	ka-	ke-
3 ос.	e-	e-
взаємний спосіб	aka-	

• Час:

{	-p	минулий час (≠ сьогодні)
{	-g	минулий час (сьогодні)

• Підмет:

	одн.	мн.
1 ос.	-a	-e
2 ос.	-e	-aa
3 ос.	-i	-ai

2. Значення дієслів:

	неперехідний	перехідний	взаємний спосіб
tee	<i>приходити</i>	<i>приводити</i>	—
doo	—	<i>бачити</i>	<i>зустрічатися</i>
bukai	—	<i>рятувати</i>	<i>рятувати одне одного</i>
dokai	—	<i>переносити</i>	—
wagee	—	—	<i>битися</i>

Відповіді

- (a) 13. **aaateerai** — Вони двоє прийшли.
 14. **teekedoogi** — Він не побачив вас сьогодні.
 15. **naaateegaa** — Ви двоє прийшли для мене сьогодні.
 16. **teenadokairaa** — Ви не перенесли мене.
- (b) 17. Ти побачив їх сьогодні. — **edooge**
 18. Я не прийшов для нього сьогодні. — **teeyateega**
 19. Ви двоє побачили його для нас. — **niyaaaedooraa**
 20. Вони рятували одне одного. — **akabukairai**
- (c) 21. **kateeri** — (1) Він привів тебе; (2) Він прийшов для тебе.
 22. **edoore** — (1) Ти побачив його; (2) Ти побачив їх; (3) Ми побачили його; (4) Ми побачили їх.

Задача 4. Правила

1. Корені дієслів: ***g-d-l*** — *рости*; ***z-k-n*** — *старішати*; ***kh-l*** — *їсти*; ***h-v*** — *любити*; ***g-n-v*** — *красити*; ***k(∼x)-t-v*** — *писати*; ***b-t-l*** — *присоромлювати*; ***sh-m-r*** — *охороняти*.

2. Корінь	→	Простий	Інтенсивний	Каузативний	Рефлексивний
<i>p-'-l</i>	→	<i>pa'al</i>	<i>pi'el</i>	<i>hif'il</i>	<i>hitpa'el</i>
(C ₁)-C ₂ -C ₃	→	(C ₁)aC ₂ aC ₃	(C ₁)iC ₂ eC ₃	hi(C ₁)C ₂ iC ₃	hit(C ₁)aC ₂ eC ₃

3. Особа і рід:

- Підмет = 1 ос.: V_ω → ***a***; дописати ***-ti***.
- Підмет = 2 ос. чоловік: V_ω → ***a***; дописати ***-ta***.
- Підмет = 2 ос. жінка: V_ω → ***a***; дописати ***-t***.
- Підмет = 3 ос. жінка: V_ω (≠ *i*) → ***ə***; дописати ***-a***.

(V_ω = остання голосна)

Відповіді

- (a)
1. Я ріс. — ***gadalti***
 2. Вона любила (когось). — ***ahava***
 3. Вона росла. — ***gadala***
 4. Я переписував (щось). — ***kitavti***
 5. Ти старішав. — ***zakanta***
 6. Він крав (щось) постійно. — ***ginev***
 7. Ти ображала (когось). — ***bitalt***
 8. Ти листувалася (з кимось). — ***hitxatavt***
 9. Вона писала (щось). — ***katava***
 10. Він вирощував (щось). — ***higdil***
 11. Ти годував (когось). — ***hikhalta***
 12. Вона приховувала (щось). — ***higniva***
 13. Він присоромлював себе. — ***hitbatel***
 14. Я охороняв (щось) пильно. — ***shimarti***
- (b)
- zakan*** — Він старішав.
katav — Він писав (щось).
hitshaməra — Вона охороняла себе.
ganavt — Ти крапа (щось).
- (c)
15. Я писав (щось). — ***katavti***
 16. Ти присоромлював (когось). — ***batal***
 17. Вона любила (когось) навзаєм. — ***hitahev***

Задача 5.

- (a)
1. ᠠᠷᠠᠨ *ärän* *чоловіки*
 2. ᠪᠢᠴᠳᠢ *bīčdī* *він/вона порізав/-ла*
 3. ᠬᠣᠨᠢᠯ *könül* *серце*
 4. ᠣᠲᠤᠵ *otuz* *тридцять*
 5. ᠴᠠᠭᠠᠨ *qaḡan* *каган*
 6. ᠲᠢᠵᠢᠭᠢᠭ *tizligig* *цього, який має коліно; того, сильного*

- (b) ᠬᠡᠯᠠᠭᠠᠮ = *ölägäm, ölägim, ölgäm, ölgüm, ölügäm, ölügüm, ülägäm, ülägim, ülgäm, ülgüm, ülügäm, ülügüm.*

- (c)
1. Давньотюркська система письма передбачає запис справа наліво.
 2. Символи для «передніх» та «задніх» приголосних:

Сусідні голосні	b	n	t	d	s	r	l	y	k/q	g/ɣ
Передня (ä/i/ö/ü)	ᠪ	ᠨ	ᠲ	ᠳ	ᠰ	ᠷ	ᠯ	ᠶ	ᠬ (k)	ᠭ (g)
Задня (a/ı/o/u)	ᠪ	ᠨ	ᠲ	ᠳ	ᠰ	ᠷ	ᠯ	ᠶ	ᠬ (q)	ᠭ (ɣ)

ᠮ (m), ᠵ (z), ᠴ (č), ᠰ (š) і ᠱ (ɧ) не мають передньої/задньої пари.

3. Правила запису голосних (+: записуються, -: не записуються):

Голосні	Літера	(1)	(2)	(3)	(4)
a/ä	ᠠ	-	+	-	-
ı/i	ᠢ	+	+	-	+
o/u	ᠤ	+	+	+	-
ö/ü	ᠥ	+	+	+	-

- (1) перша голосна слова;
- (2) у кінці слова;
- (3) в інших позиціях, після a/ä/ı/i;
- (4) в інших позиціях, після o/ö/u/ü.

4. Будова складу (C = приголосна, V = голосна):
- перший склад: (C)V(C)
 - в інших позиціях: CV(C)
5. Огублені низькі голосні o та ö з'являються лише у першому складі.